

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annettua lakia. Muutoksia ehdotetaan tehtäväksi lunastuslupamenettelyssä tapahtuvaa asiakirjojen tiedoksiantoa, asianosaisten ja muiden tahojen kuulemista sekä lunastuslupamenettelyssä annettavan päätöksen tiedoksiantoa koskeviin säännöksiin.

Muutokset liittyvät hallintolain yleistiedoksiantoa koskevan sääntelyn uudistamiseen. Muutoksilla täydennettäisiin lisäksi tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arviointia koskevan direktiivin täytäntöönpanoa.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi.....	4
2.1 Sääntelyn kansalliset tarkistamistarpeet.....	4
2.2 Asioiden määrät	5
2.3 YVA-direktiivin vaatimukset.....	6
3 Tavoitteet	6
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	7
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	7
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	7
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	7
4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	7
4.2.3 Ympäristövaikutukset	8
4.2.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset	8
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	8
6 Lausuntopalaute.....	8
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	8
8 Lakia alemman asteinen sääntely	13
9 Voimaantulo	13
10 Toimeenpano ja seuranta	14
11 Suhde muihin esityksiin.....	14
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä.....	14
11.2 Suhde talousarvioesitykseen	14
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	14
12.1 Johdanto	14
12.2 Yksityiselämän suoja	14
12.3 Vastuu ympäristöstä.....	16
12.4 Oikeusturva	16
12.5 Lunastuslupa-asian ratkaiseminen osin lunastustoimituksessa	17
LAKIEHDOTUS	19
Laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain muuttamisesta.....	19
LIITE	22
RINNAKKAISTEKSTI.....	22
Laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain muuttamisesta.....	22

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2011/92/EU, muutettuna direktiivillä 2014/52/EU, jäljempänä YVA-direktiivi) on pantu Suomessa täytäntöön ympäristövaikutusten arviointimenetelystä annetulla lailla (252/2017) sekä useisiin ympäristön käyttöä ohjaaviin lakeihin tehdyillä muutoksilla.

Suomi on vastaanottanut 28.11.2019 Euroopan komissiolta virallisen huomautuksen (asi-anumero 2019/2290) koskien YVA-direktiivin täytäntöönpanoa Manner-Suomessa ja Ahvenanmaalla. Komissio katsoo, että useita direktiivin säännöksiä ei ole pantu asianmukaisesti täytäntöön. Komission mukaan puutteet koskevat muun muassa ympäristövaikutusten arviointimenetelyn (jäljempänä YVA-menettely) soveltamisalan määräytymistä, YVA-menettelyn tulosten huomioon ottamista lupamenettelyissä sekä päätösten perustelemiseen ja muutoksenhakuoikeuteen liittyviä kysymyksiä. Komissio on kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977, jäljempänä lunastuslaki) osalta katsonut, että direktiivin 1 artiklan 2 kohdan e alakohtaa ja 9 artiklan 1 kohtaa ei ole saatettu asianmukaisesti osaksi kansallista lainsäädäntöä.

Suomi on 24.3.2020 antamassaan vastauksessa ilmoittanut, että Manner-Suomi ja Ahvenanmaa tulevat täydentämään lainsäädäntöään YVA-direktiivin säännösten täytäntöönpanon täsmentämiseksi. Tarkoituksena on ollut valmistella lainsäädäntömuutokset niin että ne tulisivat kokonaisuudessaan voimaan vuoden 2021 aikana. Komissiolle ilmoitettuja muutoksia on sisällytetty useisiin eri esityksiin (HE 50/2021 vp, HE 121/2021 vp, HE 138/2021 vp, HE 169/2021 vp ja HE 197/2021 vp). Esitykset on hyväksytty ja lainmuutokset ovat tulleet voimaan.

1.2 Valmistelu

YVA-direktiivin täytäntöönpanon täydentämisen edellyttämiä lunastuslain muutoksia on valmisteltu osana oikeusministeriössä vireillä olevaa lunastuslain korvausperusteiden uudistamista tarkoittavaa hanketta. Uudistustyö on käynnistynyt vuonna 2015 oikeusministeriössä aloitetulla selvitystyöllä (Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita 33/2016). Oikeusministeriössä laadittu selvitystyö oli lausuntokierroksella 22.8.2016–23.9.2016. Lausuntoja pyydettiin viranomaisilta, kunnilta ja eri intressitahoilta. Oikeusministeriölle jätettiin yhteensä 46 lausuntoa, joista on koostettu tiivistelmä (Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 44/2017).

Oikeusministeriö asetti helmikuussa 2018 työryhmän valmistelemaan uusia säännöksiä sekä seurantaryhmän seuraamaan työryhmän työskentelyä (OM 21/41/2015, OM022:00/2016). Työryhmä luovutti mietintönsä oikeusministeriölle 21.3.2019. Mietintö on ollut lausuntokierroksella 2.4.–15.5.2019. Lausuntoja pyydettiin viranomaisilta, kunnilta ja erilaisilta intressitahoilta. Oikeusministeriölle jätettiin yhteensä 52 lausuntoa, joista on koostettu tiivistelmä (Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2019:47).

Lausuntopalautteen perusteella laadittu luonnos hallituksen esitykseksi on ollut lausuntokierroksella 8.7.2021–15.9.2021. Oikeusministeriölle jätettiin yhteensä 93 lausuntoa, joista on koostettu tiivistelmä (Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2022:3).

Lunastuslain korvausperusteiden uudistamista koskevan hallituksen esityksen antaminen on viivästynyt, minkä vuoksi YVA-direktiivin täytäntöönpanon täydentämisen edellyttämät muutokset on erotettu omaksi esitykseksi. Esitykseen on lisäksi sisällytetty tarpeelliset muutokset lunastuslain tiedoksiantomenettelyä koskevien säännösten yhdenmukaistamiseksi hallintolain (434/2003) säännösten kanssa. Hallintolain yleistiedoksiannossa noudatettavaa menettelyä koskevat säännökset on uudistettu lailla 432/2019, joka on tullut voimaan 1.1.2020.

Esityksen viimeistely on suoritettu virkatyönä oikeusministeriössä.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Sääntelyn kansalliset tarkistamistarpeet

Lunastuslupahakemuksen ja lunastuslupa-asiassa annettavan päätöksen tiedoksiannossa noudatettava menettely riippuu asianomaisen tahon asemasta lunastusmenettelyssä. Lunastettavan kiinteän omaisuuden omistajalle ja käyttöoikeuden haltijalle varataan ennen lunastusluvan antamista tilaisuus antaa lausuntonsa hakemuksesta. Vastaava mahdollisuus varataan myös asianomaiselle kunnalle, maakunnan liitolle ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Hakemuskirjat annetaan tiedoksi omistajalle ja haltijalle todisteellisena tiedoksiantona. Kunnalle, maakuntien liitolle ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle asiakirjat annetaan tiedoksi tavallisena tiedoksiantona ja muille julkisella kuulutuksella kunnan ilmoitustaululla. Jos lunastuslupahakemus koskee hanketta, johon sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia, kuulutus on julkaistava lisäksi kunnan internetsivuilla. Jos lunastus tapahtuu voimansiirtolinjan, maakaasuverkoston tai muun näihin verrattavan yrityksen rakentamista varten, voidaan asianosaisten kuuleminen toimittaa varaamalla asianosaiselle mahdollisuus lausua mielipiteensä hankkeesta kussakin kunnassa järjestettävässä kokouksessa. Tällöin asiakirjoja ei anneta tiedoksi todisteellisesti.

Lunastettavan omaisuuden omistajalle ja haltijalle lunastuslupa-asiassa annettu päätös on annettava tiedoksi todisteellisesti. Asianomaiselle kunnalle, maakunnan liitolle ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle päätös annetaan tiedoksi tavallisena tiedoksiantona ja muille julkisella kuulutuksella kunnan ilmoitustaululla. Jos päätös koskee hanketta, johon sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia, kuulutus on julkaistava lisäksi kunnan internetsivuilla.

Käyttöoikeutta koskeva lunastuspäätös antaa hakijalle oikeuden käyttää aluetta päätöksen mukaiseen tarkoitukseen. Jos tarve myöhemmin muuttuu, Maanmittauslaitos voi hakemuksesta muuttaa lunastuspäätöksessä mainittua käyttötarkoitusta. Asian käsittelyssä noudatetaan lunastuslupamenettelyn säännöksiä.

Lunastuslupahakemuksen kohteen täsmentäminen saattaa edellyttää lunastuksen kohteeksi aiottuun alueen tutkimista. Lunastuslaki sisältää säännökset, jonka perusteella lunastushanketta suunnittelevalle taholle voidaan myöntää lupa toisen alueella suoritettaviin tutkimuksiin. Tutkimuslupaa koskeva hakemus voidaan antaa asianosaisille tiedoksi hallintolain 62 §:ssä tarkoitettuna yleistiedoksiantona. Jos tutkimustyö vaikeuttaisi merkittävästi jonkin kiinteistön käyttöä, on tällaisen kiinteistön omistajalle tai haltijalle annettava tieto hakemuksesta tavallisena tiedoksiantona.

Kiinteän omaisuuden lunastamisessa on kyse perustuslailla turvatun omaisuudensuojan ytimeen kohdistuvasta puuttumisesta perustuslain 15 §:n 2 momentin pakkolunastusvarauman puitteissa, minkä vuoksi luovuttajan oikeusturvaan on kiinnitettävä erityistä huomiota. Tämän vuoksi ha-

kemusasiakirjat ja asiassa annettu päätös tulee lähtökohtaisesti antaa asianosaisille tiedoksi todisteellisesti. Sen sijaan muille tahoille tai alueen tutkimuksiin ei voida katsoa liittyvän vastaavaa oikeusturvan tarvetta, minkä vuoksi todisteellista tiedoksiantoa ei voida pitää tarpeellisena. Kaikkia asianosaisia ei kuitenkaan tavoiteta tai välttämättä edes tiedetä. Näiden tahojen tavoittamiseksi asiakirjat on annettava tiedoksi joko yleistiedoksiannontana tai julkisella kuulutuksella. Voimassaolevan lunastuslain säännöksiä hakemuksen ja asiassa annetun päätöksen tiedoksiannossa noudatettavasta, asiakirjan tiedoksi saajan aseman perusteella määräytyvästä menettelystä lunastuslupa- ja tutkimuslupa-asioissa sekä käyttötarkoituksen muuttamista koskevissa asioissa voidaan pitää pääosin toimivina.

Vertailun vuoksi on todettava, että liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain (503/2005) annetun lain 27 §:n mukaan maantietä koskeva yleissuunnitelma ja tiesuunnitelma annetaan tiedoksi julkisella kuulutuksella. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on lisäksi ilmoitettava suunnitelman nähtäväksi asettamisesta tavallisella tiedoksiannolla niille kiinteistön omistajille ja haltijoille, joiden kiinteistöltä suunnitelman mukaan lunastetaan aluetta, joiden kiinteistön alueelle muodostuu suoja- tai näkemäalue, joiden kiinteistön alueeseen perustetaan muu oikeus tai joiden kiinteistö rajoittuu teialueeseen. Mainitun lain 103 §:n mukaan yleissuunnitelmaa ja tiesuunnitelmaa koskeva päätös annetaan yleisesti tiedoksi julkisella kuulutuksella, minkä lisäksi päätöksestä on ilmoitettava tavallisella tiedoksiannolla niille muistutuksen tehneille, joiden osoite on tiedossa.

Hallintolain säännökset yleistiedoksiannosta on uudistettu 1.1.2020 voimaan tulleella lainmuutoksella (L 432/2019, HE 239/2018 vp). Uudistuksen tavoitteena oli luopua viranomaisen fyysisellä ilmoitustaululla tapahtuvasta kuulutusmenettelystä ja siirtyä yleisessä tietoverkossa viranomaisen verkkosivuilla tapahtuvaan asiakirjojen tiedoksiantoon. Voimassa oleva lunastuslaki poikkeaa näistä säännöksistä edellyttäessään julkista kuulutusta kunnan ilmoitustaululla sekä eräissä tilanteissa kuulutuksen julkaisemista lisäksi kunnan internetsivuilla. Sääntelyä tulisi tältä osin yhtenäistää hallintolain mukaiseksi.

2.2 Asioiden määrät

Lunastuslaki on kiinteän omaisuuden lunastamista koskeva yleislaki. Valtioneuvostossa on ratkaistu vuosina 2015–2020 yhteensä 54 lunastuslakiin, 1 kaivoslakiin ja 1 puolustuslunastuslakiin perustuvaa lunastuslupahakemusta. Vuosittain valtioneuvoston ratkaistavaksi tulee siis keskimäärin 10 lunastuslupahakemusta. Samaan aikaan Maanmittauslaitoksessa on ratkaistu yhteensä 220 lunastuslupahakemusta ja 99 tutkimuslupahakemusta, eli vuosittain keskimäärin 37 lunastuslupahakemusta ja 17 tutkimuslupahakemusta. Tutkimusluvut liittyvät tyypillisesti sähkönsiirtoverkkojen rakentamishankkeisiin. Ympäristöministeriössä on ratkaistu samaan aikaan 15 maankäyttö- ja rakennuslain 99 §:n mukaista lunastuslupa-asiaa.

Asiaryhmä	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Lunastuslupa VN	10	4	13	7	15	5
Lunastuslupa YM	5	1	4	2	2	1
Lunastuslupa MML	38	31	24	41	44	42
Tutkimuslupa MML	22	11	11	16	20	19

Yhteensä	75	47	52	66	81	67
----------	----	----	----	----	----	----

Taulukko 1. Valtioneuvostossa ja Maanmittauslaitoksessa ratkaistut lunastuslain mukaiset lunastuslupa- ja tutkimuslupa-asiat sekä ympäristöministeriössä ratkaistut maankäyttö- ja rakennuslain 99 §:n mukaiset lunastuslupa-asiat vuosina 2015–2020. Valtioneuvosto, ympäristöministeriö ja Maanmittauslaitos 2021.

2.3 YVA-direktiivin vaatimukset

YVA-direktiivin 1 artiklan 2 kohdan d-alakohdan mukaan yleisöllä tarkoitetaan yhtä tai useampaa luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä taikka näiden yhteenliittymiä, järjestöjä tai ryhmiä. E-alakohdan mukaan yleisöllä, jota asia koskee, ymmärretään sitä yleisön joukkoa, johon lupamenettelyissä tehtävät päätökset vaikuttavat tai todennäköisesti vaikuttavat. YVA-direktiivin 6 artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on määritettävä yksityiskohtaiset järjestelyt, joita toteutetaan yleisölle tiedottamiseksi sekä yleisön, jota asia koskee, kuulemiseksi.

Lunastuslaki ei sisällä nimenomaisia säännöksiä yleisöstä ja yleisön kuulemisesta. Käytännössä lunastuslain mukaisessa menettelyssä myös muilla tahoilla kuin asianosaisilla ja viranomaisilla on mahdollisuus lausua käsityksensä lunastuslupahakemuksesta. Lunastuslain mukaista menettelyä täydentävät eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden lunastusluvasta annetun lain (768/2004, jäljempänä lunastuslupalaki) säännökset, joita sovelletaan eräiden voimansiirtolinjojen ja kaasuputkien lunastuslupamenettelyissä. Lunastuslupalain 4 a §:n mukaan sanotun lain 2 §:ssä tarkoitettua hanketta koskevasta lunastuslupahakemuksesta on myös muille kuin lunastuslain 8 §:ssä tarkoitetuille asianosaisille ja viranomaisille varattava ennen asian ratkaisemista tilaisuus ilmaista mielipiteensä.

YVA-direktiivin 9 artiklan 1 kohdan mukaan viranomaisen on tiedotettava asiassa annetusta päätöksestä viipymättä yleisölle ja 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuille viranomaisille. Lunastuslupa-asiassa annetusta päätöksestä tiedottamisesta säädetään lunastuslain 10 §:n 3 momentissa. Mainitun momentin mukaan lunastuslupaa koskevasta päätöksestä on viipymättä annettava tieto lain 9 §:n 1 momentissa säädetyssä järjestyksessä hakijalle ja niille, joita lain 8 §:n mukaan on kuultava. Lunastuslain 9 §:n 1 momentin mukaan tiedoksianto muille kuin 8 §:ssä tarkoitetuille tahoille toimitetaan julkisella kuulutuksella kunnan ilmoitustaululla. Jos lunastuslupahakemus koskee hanketta, johon sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia, kuulutus on julkaistava lisäksi kunnan internetsivuilla.

Lunastuslain asianosaisten ja muiden tahojen kuulemista, päätöksen tiedoksiantoa sekä muutoksenhakua koskevien säännösten soveltamiskäytännön voidaan asiallisesti katsoa täyttävän YVA-direktiivin vaatimukset. Tämä ei kuitenkaan yksiselitteisesti ilmene voimassaolevista säännöksistä, minkä vuoksi säännöksiä tulisi direktiivin asianmukaisen täytäntöönpanon varmistamiseksi tarkistaa.

3 Tavoitteet

Ehdotettujen muutosten tarkoituksena on saattaa lunastuslupa-, tutkimuslupa- ja käyttötarkoituksen muuttamista koskevassa asiassa hakemuksen ja päätöksen tiedoksiantoa koskeva sääntely hallintolain yleistiedoksiantoa koskevan sääntelyn mukaiseksi. Muutoksilla täydennetään lisäksi YVA-direktiivin kansallista täytäntöönpanoa.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Tällä hetkellä lunastuslupa- ja tutkimuslupamenettelyn hakemusasiakirjat sekä asiassa annettava päätös annetaan tiedoksi muille kuin asianosaille kunnan ilmoitustaululla tapahtuvalla julkisella kuulutuksella. Jatkossa asiakirjat ja päätös annettaisiin tiedoksi mainituille tahoille sekä kiinteistöjen yhteisen alueen ja yhteisen erityisen etuuden järjestäytymättömälle osakaskunnalle yleisessä tietoverkossa olevalla asian ratkaisevan viranomaisen sivustolla tapahtuvalla kuulutuksella.

Muutos vastaisi yleishallinto-oikeuden piirissä tapahtunutta kehitystä. Hallintolain yleistiedoksiantoa koskevassa sääntelyssä on jo aiemmin luovuttu viranomaisen fyysisellä ilmoitustaululla tapahtuvasta kuulutusmenettelystä ja siirretty yleisessä tietoverkossa viranomaisen verkkosivuilla tapahtuvaan asiakirjojen tiedoksiantoon.

Voimansiirtolinjaa, maakaasuverkostoa tai muun näihin verrattavaa yritystä koskevan päätöksen osalta luovuttaisiin todisteellisen tiedoksiannon vaatimuksesta. Tällaista hanketta koskeva päätös annettaisiin tiedoksi julkisella kuulutuksella, minkä lisäksi päätöksen antamisesta tulisi ilmoittaa asianosaisille tavallisena tiedoksiantona.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Ehdotetut muutokset koskevat lunastuslupa-asian käsittelyä viranomaisessa. Muutoksilla ei olisi vaikutuksia hankkeiden määrään tai niiden toteuttamisedellytyksiin.

Hakemusasiakirjojen asiasisällössä ei tapahtuisi muutosta, mutta henkilötietojen suojaaminen saattaa edellyttää muutoksia tietojen esittämistapaan hakemusasiakirjojen laatimisvaiheessa. Muutosten kustannusten arvioidaan jäävän vähäiseksi. Nämä kustannukset jäisivät lunastuslupaa hakevien tahojen vastattaviksi.

Lunastuslupaa, käyttötarkoituksen muuttamista ja tutkimuslupaa koskevien hakemusasiakirjojen ja päätösten tiedoksiantoa koskevien muutosten ei arvioida edellyttävän muutoksia valtioneuvoston ja Maanmittauslaitoksen asianhallintajärjestelmiin ja verkkosivustoihin. Kunnalliset ilmoitukset julkaistaan kuntalain 108 §:n mukaan yleisessä tietoverkossa sekä tarpeen vaatiessa muulla kunnan päättämällä tavalla. Lakiin ehdotettujen muutosten ei arvioida edellyttävän muutoksia kuntien verkkosivustoihin.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Viranomaisten keskinäiseen toimivallan jakoon ei esitetä tehtäväksi muutoksia. Viranomaisen verkkosivulla tapahtuvaan tiedoksiantoon siirtymisen arvioidaan vähentävän vähäisessä määrin lupaviranomaisena toimivan valtioneuvoston ja Maanmittauslaitoksen työmäärää. Henkilötietojen suojaaminen asian käsittelyn aikana puolestaan tulee lisäämään jonkin verran lupaviranomaisen työmäärää. Esitetyt muutokset tulevat vähentämään kuntien tehtäviä asiakirjojen tiedoksiannossa. Muutoksilla ei arvioida olevan vaikutusta asian käsittelyn kestoon lupaviranomaisessa.

4.2.3 Ympäristövaikutukset

Muutoksilla ei olisi välittömiä ympäristövaikutuksia.

4.2.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Ehdotetut muutokset selkeyttäisivät muiden kuin lunastuksen kohteena olevien tahojen oikeutta osallistua lunastuslupa-asian käsittelyyn ja lausua käsityksensä hankkeesta. Muutokset toteutaisivat perustuslain 20 §:n 2 momentin mukaista julkisen vallan velvollisuutta pyrkiä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Muutokset edistävät sääntelyn ja hankkeiden yhteiskunnallista hyväksyttävyyttä.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

Esitys sisältää säännökset lunastuslupaa, tutkimuslupaa ja käyttötarkoituksen muuttamista koskevan hakemuksen ja asiassa annettavan päätöksen tiedoksiannosta. Säännökset on laadittu ottaen huomioon lunastettavan omaisuuden omistajan ja erityisten oikeuksien haltijoiden sekä muiden tahojen tiedonsaannin ja oikeussuojan tarpeet, pyrkien samalla pitämään menettely hallinnollisesti mahdollisimman kevyenä ja kustannustehokkaana. Valmistelun aikana on tarkasteltu eräänä mahdollisuutena yksinomaan hallintolain yleisiin tiedoksiantoa koskeviin säännöksiin nojautumista. Hallintolain säännökset eivät kuitenkaan osoittautuneet kaikilta osin riittäviksi.

Lunastuksella kajotaan omaisuudensuojan ytimeen, minkä vuoksi tiedoksiannon tulee toteutua luotettavasti. Tämän vuoksi asiakirjojen tiedoksiantona tavallisena tiedoksiantona ei lähtökohtaisesti voida pitää riittävänä. Toisaalta lupa-asiaa koskevaa hakemusta tai päätöstä tiedoksi annettaessa ei kaikissa tilanteissa ole välttämättä tiedossa keitä tahoja asia koskee, minkä vuoksi todisteellinen tiedoksiantomenettely ei yksinään ole riittävä, vaan eri tahojen tavoittamiseksi hakemus tai päätös tulee antaa tiedoksi julkisella kuulutuksella.

6 Lausuntopalaute

Oikeusministeriö on varannut eri tahoille tilaisuuden lausua käsityksensä lunastuslainsäädännön uudistamisen tarpeita koskevasta arviomuistiosta (OM selvityksiä ja ohjeita 33/2016), lunastuslainsäädännön korvauserusteiden tarkistamista koskevasta työryhmän mietinnöstä (OM julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2019:12) ja luonnoksesta hallituksen esitykseksi. Lausuntopalaute on koostettu lausunnotiivistelmiksi (OM, Mietintöjä ja lausuntoja 44/2017, 2019:47 ja 2022:3). Nämä ovat saatavilla yleisessä tietoverkossa valtioneuvoston julkaisuarkisto Valtosta.

Lausunnonantajat ovat yleisesti pitäneet hallituksen esityksen luonnokseen sisältyneitä, asiakirjojen ja päätösten tiedoksiantomenettelyyn ehdotettuja muutoksia tarpeellisina ja kannatettavina. Lausunnonantajista työ- ja elinkeinoministeriö, Energiateollisuus ry ja Fingrid pitivät tarpeellisena johtolinjahankkeiden erityispiirteiden huomioon ottamista tiedoksiantoa koskevassa menettelyssä.

7 Säännöskohtaiset perustelut

5 §. Pykälän 2 momentin viittaus muutettaisiin kohdistumaan 8 a §:n 1 momenttiin, johon nykyisen lain 9 §:n 4 momentin säännökset ehdotetaan siirrettäväksi. Muutoksella ei olisi vaikutusta lunastusluvan myöntämistä koskevan toimivallan jakoon valtioneuvoston ja Maanmittauslaitoksen välillä.

8 §. Lunastuslain voimassaolevissa 8–9 §:ssä säädetään lunastuslupahakemuksen tiedoksiannosta sekä asianosaisten, viranomaisten ja muiden tahojen kuulemisesta. Lunastuslupahakemuksen tiedoksianto tapahtuu joko todisteellisena tai tavallisena tiedoksiantona taikka julkisella kuulutuksella siitä riippuen, onko kyse lunastuksen kohteen omistajasta tai haltijasta, viranomaisesta vaiko muusta tahosta. Lisäksi voimansiirtolinjan, maakaasuputken tai muun näihin verrattavan yrityksen osalta asianosaisten kuuleminen voidaan suorittaa hankkeen vaikutusalueella olevissa kunnissa järjestettävillä kuulemistilaisuuksilla.

Vaikka erilaisten tiedoksiantomenettelyiden käyttäminen saattaa olla hallinnollisesti työlästä eikä määräaikojen päättymistä epäyhtenäisesti voida pitää erityisen selkeänä, ei lunastuslupamenettelyssä ei ole mahdollista luopua useiden tiedoksiantomenettelyiden samanaikaisesta käyttämisestä ja siirtyä yksinomaan yleistiedoksiantomenettelyyn. Lunastuslaki mahdollistaa puuttumisen omaisuudensuojan ytimeen valtiosääntöoikeudellisen pakkolunastusvarauksen puitteissa. Asianosaisten oikeusturvan kannalta on perusteltua edellyttää viranomaisen varmistuvan siitä, että lunastettavan alueen omistaja saa tiedon hankkeesta.

Tämän vuoksi lähtökohtana tulee edelleenkin olla, että lunastettavan kiinteistön omistajalle ja käyttöoikeuden haltijalle lunastuslupahakemus annetaan hallintolain 60 §:n mukaisesti todisteellisesti tiedoksi muistutuksen tekemistä varten. Tästä säädettäisiin pykälän 1 momentissa. Viranomaisen voisi toimittaa tiedoksiannon myös sähköisesti noudattaen, mitä sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa annetussa laissa (13/2003) ja hallinnon yhteisistä sähköisen asiointin tukipalveluista annetussa laissa (571/2016) säädetään.

Pykälän 1 momentissa esitetään säädettäväksi lisäksi tiedoksiannon yhteydessä toimitettavista asiakirjoista. Nykyisen 9 §:n 2 momentin mukaan asiakirjat voidaan jättää liittämättä tiedoksiantoon, jos hakemuskirjat ovat laajat, kuultavia on suuri joukko tai jos asiakirjat ovat muutoin sellaiset, että niiden kaikkien luovuttaminen kuultavalle tuottaa kohtuuttomia vaikeuksia. Säännös edelleen tarpeen. Hankkeesta riippuen asiakirjat saattavat olla niin laajat, että niiden lähettäminen kaikille asianosaisille muodostuu huomattavan työlääksi. Puuttuvat asiakirjat olisivat kuitenkin nähtävillä tiedoksiannossa ilmoitetussa paikassa. Lisäksi asiakirjat ovat selailtavissa ja ladattavissa viranomaisen verkkosivuilla.

Lunastuslain nykyisessä 9 §:n 3 momentissa säädetään lunastuslupahakemuksen tiedoksi antamisesta yhteismetsän, muun yhteisen alueen ja yhteisen erityisen etuuden osakaskunnalle. Tiedoksiannossa noudatetaan yhteismetsälakia (109/2003) ja yhteisaluelakia (758/1989), jotka sisältävät kattavat säännökset tiedoksiantomenettelystä mainituille oikeushenkilöille. Yhteismetsälain 27 §:n mukaan yhteismetsää koskeva haaste ja muu ilmoitus katsotaan osakaskunnalle toimitetuksi, kun se on annettu tiedoksi jollekulle hoitokunnan jäsenelle tai toimitsijalle taikka sellaiselle osakaskunnan toimihenkilölle, jolla on osakaskunnan nimenkirjoitusoikeus. Yhteisaluelain 26 §:n mukaan yhteistä aluetta tai yhteistä erityistä etuutta koskeva haaste tai muu ilmoitus annetaan tiedoksi järjestäytyneelle osakaskunnalle antamalla se tiedoksi jollekulle hoitokunnan jäsenelle tai toimitsijalle. Asian tiedoksi antamisessa järjestäytyneelle osakaskunnalle ei esiinny sellaisia epäkohtia, jonka vuoksi sääntelyä olisi tarpeen tarkistaa.

Asian tiedoksi antaminen järjestäytymättömälle osakaskunnalle tapahtuu yhteisaluelain mukaan lähtökohtaisesti haasteen tiedoksi antamista koskevassa järjestyksessä. Yhteisalueen osalta tämä on käytännössä tarkoittanut asiakirjojen pitämistä nähtävillä tuomioistuimen kansliassa ja asiaa koskevan ilmoituksen julkaisemista virallisessa lehdessä. Menettelyä on pidetty hallinnollisesti raskaana ja tiedon tosiasiallisen välityksen kannalta tehottomana. Pykälän 2 momenttiin esitetään sisällytettäväksi säännökset lunastuslupahakemuksen tiedoksi antamisesta kiinteistöjen yhteisen alueen ja yhteisen erityisen etuuden järjestäytymättömälle osakaskunnalle. Näiden

osalta tiedoksianto tapahtuisi pykälän 2 momentin mukaisesti lupaviranomaisen verkkosivuille sijoitetulla julkisella kuulutuksella.

Kaikkia lunastusrelaatioissa olevia kiinteistön omistajia ja käyttöoikeuden haltijoita ei välttämättä tiedetä tai heitä ei saada tavoitettua. Lisäksi lunastuslupahakemuksessa tarkoitettu hanke saattaa ulottaa vaikutuksena myös sellaiseen tahoon, jonka omaisuuteen lunastus ei kohdistu. Näille tahoille lunastuslupahakemus tulisi antaa tiedoksi julkisella kuulutuksella hallintolain 62 a §:n mukaisesti. Tästä säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Lupaviranomainen sijoittaisi lunastuslupahakemuksen liitteineen yleisessä tietoverkossa oleville verkkosivuilleen. Asiakirjat olisivat kaikkien tahojen nähtävillä ja saatavilla viranomaisen päättämän ajan, jonka jälkeen ne poistettaisiin viranomaisen verkkosivuilta. Asiakirjat olisi pidettävä nähtävillä muistutusten ja mielipiteiden esittämiseksi varatun ajan, jonka pituuden lunastuslupa-asian ratkaiseva viranomainen päättäisi.

Hallintolain 62 a §:n mukaan julkisessa kuulutuksessa vastaanottajan katsotaan saaneen tiedon kuulutettavasta asiakirjasta seitsemäntenä päivänä kuulutuksen julkaisemisajankohdasta viranomaisen verkkosivuilla. Hakemusasiakirjoihin sisältyvien henkilötietojen julkaisemiseen sovellettaisiin hallintolain 62 b §:n säännöksiä. Mainitun lainkohdan mukaan julkisen kuulutuksen ja kuulutettavan asiakirjan tiedot saadaan julkaista, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Henkilötiedoista julkaistaan kuitenkin ainoastaan tiedonsaannin kannalta välttämättömät henkilötiedot. Henkilötiedot voidaan julkaista sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetään. Infrastruktuurihankkeet saatavat sijoittua lukuisten eri kiinteistöjen alueelle, minkä vuoksi lunastuslupahakemukseen voi sisältyä satoja henkilötietoja. Välttämättöminä henkilötietoina on pidettävä tietoja kiinteistön rekisteritunnuksesta ja nimestä sekä kiinteistön omistajasta.

Vaikka lunastuslupaviranomaisina toimivien valtioneuvoston ja Maanmittauslaitoksen verkkosivustot ovat saavutettavissa vastaavasti kuin kuntien verkkosivustot, kuntien verkkosivuilla tapahtuvaa ilmoittamista hankkeesta voidaan pitää edelleen asianmukaisena tiedonkulun tehostamiseksi. Tämän vuoksi tieto kuulutuksesta tulisi lisäksi julkaista kuntalain 108 §:n mukaisesti niissä kunnissa, joiden aluetta hakemus koskee. Sen sijaan kuulutusta siihen liittyvine asiakirjoineen ei olisi tarpeen julkaista kunnan verkkosivuilla.

Pykälän 3 momentissa esitetään säädettäväksi muistutuksen tekemiselle ja mielipiteen ilmaisemiselle varattavan ajan pituudesta. Lunastuslupaa edellyttävät hankkeet saattavat olla sisällöllisesti hyvin erilaisia, ja varsinkin laajoissa tai muutoin haastavissa hankkeissa asiaan perehtymiseen on varattava riittävästi aikaa. Lupaviranomaisen tulisi tapauskohtaisesti päättää kohtuullisena pidettävän ajan pituus, joka enimmillään voisi olla 60 päivää. Määräaikaa ei saisi missään tilanteessa asettaa 30 päivää lyhyemmäksi.

Valtioneuvosto voi nykyisen 9 §:n 5 momentin nojalla antaa tarkempia säännöksiä kuulutuksen sisällöstä. Säännös lisättiin lakiin lailla 264/2017. Säännös ehdotetaan siirrettäväksi pykälän 4 momentiksi.

8 a §. Lunastuslupahakemuksen todisteellinen tiedoksianto on hallinnollisesti raskas menettely tilanteessa, jossa lunastus kohdistuu suureen joukkoon kiinteistöjä. Esimerkiksi nauhamaisissa infrastruktuurihankkeissa, kuten sähkönsiirtolinjan rakentamisessa, asianosaisia saattaa olla satoja. Näiden hankkeiden erityiset sääntelytarpeet tunnistettiin jo lunastuslakia säädettäessä.

Lunastuslain nykyisen 9 §:n 4 momentissa säädetään näitä hankkeita koskevasta vaihtoehtoisesta tiedoksiantomenettelystä. Hakemuksen tiedoksi antaminen ja asianosaisten kuuleminen voidaan suorittaa siten, että hakija varaa niille omistajille ja haltijoille, joiden etua ja oikeutta

asia koskee, mahdollisuuden lausua mielipiteensä hankkeesta sen vaikutusalueen kunnissa järjestettävissä kokouksissa. Mainitun lainkohdan mukaan tieto kokouksesta on annettava kussakin kunnassa sillä tavoin kuin kunnalliset ilmoitukset kunnassa julkaistaan. Käytännöksi on myös muodostunut, että lunastaja lähettää lisäksi ilmoituksen kokouksesta kirjeitse lunastuksen kohteena olevien kiinteistöjen tiedossa oleville omistajille.

Laajojen asianosaispiirien kuulemisesta koskevaa erityissäätelyä on edelleen pidettävä tarpeellisenä. Nykyinen 9 §:n 4 momentti esitetään siirrettäväksi uuteen 8 a §:ään eräin tarkistuksin. Hakija voisi nykyiseen tapaan päättää, hankkeen laajuudesta riippuen, kummalla tavalla lupahakemus annettaisiin asianosaisille tiedoksi. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan hakemus annettaisiin tiedoksi julkisella kuulutuksella, minkä lisäksi hankkeen vaikutusalueen kunnissa tulisi järjestää kokoukset, joissa asianosaiset voisivat lausua mielipiteensä hankkeesta.

Kuulemistilaisuudesta ilmoittamista koskevaa sääntelyä esitetään täsmennettäväksi. Kuulemistilaisuuden järjestämisestä on ilmoitettava vähintään 14 vuorokautta aiemmin yleistiedoksiannon siten kuin hallintolaisissa säädetään. Tieto ilmoituksesta tulisi lisäksi julkaista kunnassa kunnallisten ilmoitusten tavoin. Lakiin ehdotetaan myös lisättäväksi nykyistä käytäntöä vastaavat säännökset kokouskutsusta ilmoittamisesta asianosaisille kirjeitse.

Kuulemistilaisuudessa on pidettävä pöytäkirjaa kuultavien lausumista. Koska asianosaisella saattaa olla tarpeen perehtyä huolellisesti lunastuslupahakemukseen lausuman esittämistä varten, esitetään pykälän 3 momentissa säädettäväksi, että lunastettavan kiinteän omaisuuden omistaja ja käyttöoikeuden haltija voisi toimittaa lausumansa merkittäväksi pöytäkirjaan 30 vuorokauden kuluessa kuulemistilaisuuden päättymisestä.

9 §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lunastuslupaviranomaisen velvollisuudesta varata tilaisuus lausunnon antamiseen kunnille, maakunnan liitolle sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Pykälän 1 momentti vastaisi asiasisällöltään nykyisen 8 §:n 2 momenttia.

Pykälään ei esitetä sisällytettäväksi erityissäännöksiä tiedoksiannossa noudatettavasta menettelystä, minkä vuoksi tiedoksiantoon sovellettaisiin hallintolain 10 luvun säännöksiä. Hakemus tulisi antaa tiedoksi kunnille, maakunnan liitolle ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle tavallisena tiedoksiannona.

Nykyisen pykälän 2 momentti esitetään siirrettäväksi 8 §:n 1 momenttiin. Nykyisen pykälän 3 momentin säännökset lunastuslupahakemuksen tiedoksiannosta yhteisen alueen osakaskunnalle esitetään siirrettäväksi 8 §:n 2 momenttiin. Nykyisen pykälän 4 momentin säännökset voimansiirtolinjaa, maakaasuverkostoa tai muuta näihin rinnastettavaa hanketta koskevan lupahakemuksen tiedoksiannosta esitetään siirrettäväksi 8 a §:ään.

10 §. Nykyisessä pykälässä säädetään lunastuslupapäätöksen sisällöstä (1 ja 2 momentti) ja päätöksen tiedoksiannosta (3 ja 4 momentti). Sääntelyä esitetään tarkistettavaksi siten, että 10 §:ssä säädettäisiin lunastuslupapäätöksen sisällöstä ja päätöksen tiedoksiantoa koskevat säännökset siirrettäisiin tarpeellisilta osiltaan uuteen 10 a §:ään.

Nykyisen pykälän 1 momentin mukaan lunastusluvassa on mainittava, mitä omaisuutta lunastus koskee. Säännöksen kirjoitustapaa esitetään täsmennettäväksi, mutta säännöksen soveltamiskäytäntöä ei kuitenkaan ole tarkoitus muuttaa. Lunastuslupapäätöksessä ei olisi tarpeellista kaikissa tilanteissa luetella niitä rekisteriyksiköitä, joihin lunastus kohdistuu. Nämä voisivat edelleen olla esimerkiksi päätöksessä viitatussa asiakirjassa tai liitteenä.

Sääntelyjärjestelmän ja viranomaisten keskinäisten toimivaltasuhteiden selkeyden näkökulmasta on tärkeää, että lunastuksen kohteena olevat kiinteistöt ja lunastuksen kohde ilmenevät lunastuslupapäätöksestä. Käytännössä saattaa kuitenkin esiintyä tilanteita, jossa lunastuslupavaiheessa ei tiedetä, mihin kiinteistöön lunastuksen kohteena oleva alue kuuluu. Lisäksi esimerkiksi voimajohtolinjaa koskevassa hankkeessa saattaa yksittäisten pylväiden lopullinen sijainti olla vielä epäselvää lunastuslupavaiheessa. Useat eri syyt saattavat johtaa siihen, että lunastuslupavaiheessa lunastuksen kohdetta ei kyetä kaikilta osin yksilöimään tarkkarajaisesti, vaan tämä on jätettävä osin lunastustoimitukseen. Lunastustoimitukseen ei kuitenkaan voida jättää lupa-asian ratkaisemisen kannalta olennaisia kysymyksiä, vaan sanottu voi koskea yksinomaan lupa-asian ratkaisemisen kannalta vähäisen merkityksen omaavia seikkoja. Asiasta säädettäisiin nykyiseen tapaan pykälän 1 momentissa.

Pykälän 2 momenttiin ei esitetä tehtäväksi muutoksia.

10 a §. Lunastuslakiin esitetään sisällytettäväksi uusi 10 a §, jossa säädettäisiin lunastuslupa-asiaassa annetun päätöksen tiedoksi antamisesta. Nykyisen 10 §:n 3 momentin mukaan lunastuslupaa koskeva päätös on annettava tiedoksi hakijalle, lunastettavan kiinteän omaisuuden omistajalle ja käyttöoikeuden haltijalle todisteellisena tiedoksiantona ja kunnalle, maakunnalle ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle tavallisena tiedoksiantona. Sääntely esitetään tältä osin pysyttäväksi nykyisellään. Lisäksi lakiin esitetään lisättäväksi säännökset päätöksen tiedoksi antamisesta kiinteistöjen yhteisen alueen ja yhteisen erityisen etuuden järjestäytymättömälle osakaskunnalle sekä muille tahoille. Heille päätöksen tiedoksianto tapahtuisi lunastuslupahakemuksen tavoin julkisella kuulutuksella.

Pykälän 2 momenttiin esitetään sisällytettäväksi uudet erityissäännökset 8 a §:ssä tarkoitettuja nauhamaisia lunastushankkeita koskevien päätösten tiedoksiannosta. Tällaista hanketta koskeva päätös tulisi antaa asianosaisille tiedoksi julkisella kuulutuksella. Lunastettavan omaisuuden omistajan oikeusturvan kannalta on tärkeää, että asianosainen saa tiedon myönnetystä lunastusluvasta. Laissa esitetään sen vuoksi säädettäväksi, että kiinteän omaisuuden omistajalle ja käyttöoikeuden haltijalle tulisi lisäksi lähettää tieto päätöksen antamisesta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lunastusluvan myöntäneen viranomaisen velvollisuudesta ilmoittaa viipymättä Maanmittauslaitokselle lunastuslupa-asiaassa antamastaan päätöksestä. Lunastusluvan myöntänyt viranomainen voisi olla valtioneuvoston ohella ministeriö, jonka tehtäviin kuuluu lunastuslupa-asian ratkaiseminen muun lain nojalla.

Nykyisen 10 §:n 4 momentin mukaan kirjaamisviranomaiselle tehtävästä ilmoituksesta säädetään 77 §:ssä. Koska kirjaamisviranomaisena toimii nykyään Maanmittauslaitos, ilmoituksen toimittamista koskevalle viittaussäännökselle ei ole enää tarvetta.

72 d §. Pykälän 2 momentissa säädetään käyttötarkoituksen muuttamista koskevan hakemuksen tiedoksi antamisesta asianosaisille muistutuksen tekemistä varten. Voimassaolevan lain mukaan hakemus on annettava tiedoksi kiinteän omaisuuden omistajalle ja käyttöoikeuden haltijalle todisteellisena tiedoksiantona. Jos kyse voimansiirtolinjasta tai maakaasuputkesta, asianosaisten kuuleminen voidaan suorittaa 9 §:n 4 momentin kokousmenettelyssä. Käyttötarkoituksen muuttamista koskeva päätös on pykälän 2 momentin mukaan annettava tiedoksi kiinteän omaisuuden omistajalle ja käyttöoikeuden haltijalle todisteellisena tiedoksiantona.

Päätöksen tiedoksiantomenettelyä ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että voimansiirtolinjaa tai kaasuputkea koskeva päätös voitaisiin antaa tiedoksi 10 a §:n 2 momentin mukaisesti julkisella

kuulutuksella ja asianosaisille tehtävällä ilmoituksella. Muutoin tiedoksiantomenettelyyn ei esitetä tehtäväksi muutoksia. Viittaussäännökset tarkistettaisiin kohdistumaan uusiin 8, 8 a, 9 ja 10 a §:ään.

Valitusosoituksen päätökseen liittämistä koskevasta säännöksestä esitetään luovuttavaksi, koska asiasta säädetään hallintolain 47 §:ssä.

76 §. Pykälässä säädetään lunastuksen hakijatahon vaihtumisesta kesken lunastuslupamenettelyn tai lunastustoimituksen. Eri tahojen kuulemista koskeva 3 momentin viittaussäännös 8 ja 9 §:ään muutettaisiin kohdistumaan uusiin 8, 8 a ja 9 §:ään.

85 §. Pykälässä säädetään tutkimuslupa-asiassa annetun päätöksen tiedoksiannosta. Voimassaolevan lain mukaan päätös on annettava tiedoksi asianosaisille yleistiedoksiantona ja lisäksi tavallisena tiedoksiantona niille tahoille, joiden kiinteistön käyttöä tutkimustyö merkittävästi vaikeuttaa. Lisäksi tutkimuksen aloittamisesta on vähintään seitsemän päivää ennen sen aloittamista annettava tieto tavallisena tiedoksiantona niille kiinteän omaisuuden omistajille ja käyttöoikeuden haltijoille, joiden osoite tiedetään, sekä muille yleistiedoksiantona.

Voimassaolevaa sääntelyä on pidettävä pääosiltaan asianmukaisena, eikä sääntelyn asiasisältöön esitetä tehtäväksi muutoksia. Nykyisen 1 momentin viimeisen virkkeen viittaussäännös 9 §:n 1 momenttiin esitetään kuitenkin muutettavaksi suoraksi viittaukseksi hallintolain yleistiedoksiantoa koskevaan 62 §:ään.

Pykälän 2 momenttiin ei esitetä tehtäväksi muutoksia.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Lunastuslupa-asiakirjoihin sisältyvien henkilötietojen suojaaminen saattaa edellyttää lunastuslupahakemuksen sisältöä koskevien täydentävien säännösten antamista. Voimassaolevan lunastuslain 7 §:n 4 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä lunastuslupahakemuksen sisällöstä ja siihen liitettävistä asiakirjoista. Lisäksi lunastuslain 9 §:n 5 momentin nojalla valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kuulutuksen sisällöstä. Asetuksenantovaltuuksia ei ole tarpeen tarkistaa, mutta mainittu 9 §:n 5 momentti siirtyisi 8 §:n 4 momentiksi.

9 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Voimaantulosäännöksen 2 momentissa säädettäisiin vireillä olevaan lunastuslupa-, tutkimuslupa- ja käyttötarkoituksen muuttamista koskevaan asiaan sovellettavasta lainsäädännöstä. Näiden osalta esitetään meneteltäväksi siten, että lain voimaantullessa vireillä olevaan asiaan sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Siirtyminen uuden lain mukaiseen menettelyyn kesken vireillä olevan lupamenettelyn saattaisi aiheuttaa ristiriitaisia säännösten soveltamistilanteita. Vireilläolon vaikutus koskisi ainoastaan kyseistä menettelyä.

Voimaantulosäännöksen 3 momentissa säädettäisiin sovellettavasta lainsäädännöstä tilanteessa, jossa muutoksenhakutuomioistuin kumoaa lunastuslupa-, tutkimuslupa- tai käyttötarkoituksen muuttamista koskevassa asiassa annetun päätöksen. Sovellettava lainsäädäntö jäisi tällöin riippumaan tuomioistuimen päätöksen sisällöstä. Jos tuomioistuin kumoaisi päätöksen ainoastaan osittain ja palauttaisi asian uudelleen käsiteltäväksi, asiaan sovellettaisiin vanhan lain säännöksiä. Jos taas muutoksenhakutuomioistuin kumoaa päätöksen, johon on sovellettava tämän lain

voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä ja palauttaa asian kokonaisuudessaan uudelleen käsiteltäväksi, asia käsiteltäisiin ja ratkaistaisiin uuden lain säännöksiä soveltaen.

10 Toimeenpano ja seuranta

Ehdotettujen muutosten toimivuutta ja vaikutuksia seurattaisiin viranomaisilta ja sidosryhmiltä saatujen tietojen kautta.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Työ- ja elinkeinoministeriössä valmistellaan parhaillaan YVA-direktiivin täytäntöönpanon täydentämiseen liittyvää esitystä laiksi eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden lunastusluvasta annetun lain muuttamisesta (TEM122:00/2021). Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset ympäristövaikutusten arviointimenettelyn piiriin kuuluvien voimalinjojen ja kaasuputkien rakentamisen edellytyksistä, jotka tutkittaisiin lunastuslupamenettelyssä. Lisäksi laki sisältää säännökset muiden kuin asianosaisten ja viranomaisten kuulemisesta lunastuslupamenettelyssä. Muiden tahojen kuulemisesta säädetään myös tähän esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen 8 §:ssä.

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Ehdotetuilla muutoksilla ei ole vaikutusta talousarvioesitykseen.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

12.1 Johdanto

Esityksessä ehdotetaan tehtäväksi muutoksia lunastuslain hakemusasiakirjojen ja päätösten tiedoksiantoa koskeviin säännöksiin. Säännösehdotukset ovat merkityksellisiä 10 §:n yksityiselämän suojaa, 20 §:n ympäristöperusoikeutta ja 21 §:n oikeusturvaa koskevien säännösten näkökulmasta.

12.2 Yksityiselämän suoja

Lakiehdotuksen säännöksistä yksityiselämän suojan kannalta merkityksellisiä ovat lunastuslupa-asiassa ja käyttötarkoituksen muuttamista koskevassa asiassa hakemuksen ja asiassa annettun päätöksen tiedoksiantoa koskevat säännösehdotukset, joiden mukaan asiakirja annetaan tiedoksi julkisella kuulutuksella. Sen sijaan tutkimuslupaa koskeva hakemus ja asiassa annettu päätös annetaan tiedoksi yleistiedoksiantona ja tavallisena tiedoksiantona (84–85 §). Näitä säännösehdotuksia ei voida pitää merkityksellisenä yksityiselämän suojan kannalta.

Lähtökohtaisesti lunastuslupahakemus ja asiaa koskeva päätös annetaan tiedoksi todisteellisesti, mutta kaikissa tilanteissa tämä ei kuitenkaan ole mahdollista. Asianosaisia saattaa olla huomattavan suuri määrä, kaikkia asianosaisia ei tavoiteta tai välttämättä edes tiedetä. Näiden tahojen tavoittamiseksi asiakirjat on annettava tiedoksi joko yleistiedoksiantona tai julkisella kuulutuksella.

Kuulutusalainsäädännön uudistumisen myötä asiakirjan tiedoksianto yleistiedoksiantona tai julkisella kuulutuksella on siirtynyt viranomaisen fyysiseltä ilmoitustaululta yleiseen tietoverk-

koon viranomaisen verkkosivuille. Yleistiedoksiannossa tiedoksi annettavaa asiakirjaa ei aseteta julkisesti nähtäville, vaan asiakirjaa on erikseen pyydettyä viranomaiselta. Julkisessa kuulutuksessa tiedoksi annettava asiakirja asetetaan nähtäville ja periaatteessa ennalta rajaamattoman tahon saataville. Asiakirjojen tiedoksi antamista julkisella kuulutuksella puoltaa asiakirjojen hyvä saatavuus, joka parantaa yksilön mahdollisuuksia vaikuttaa itseään ja elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Samalla kuitenkin asiakirjoihin sisältyvät henkilötiedot saatetaan julkisiksi yleisessä tietoverkossa.

Asiakirjajulkisuuden perustan muodostaa perustuslain 12 §, jonka 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu lailla. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Henkilötietojen suojaa koskevan kansallisen sääntelyn osalta on otettava huomioon Euroopan unionin yleinen tietosuoja-asetus (2016/679). Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklan mukaan jokaisella on oikeus siihen, että hänen yksityis- ja perhe-elämänsä, kotiaan ja viestejään kunnioitetaan. Perusoikeuskirjan 8 artiklan mukaan jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan. Tällaisten tietojen käsittelyn on tapahduttava tiettyä tarkoitusta varten ja asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla.

Perustuslakivaliokunta on henkilötietojen suojaa koskevan sääntelyn osalta todennut (PeVL 14/2018 vp) olevan lähtökohtaisesti riittävää, että henkilötietojen suojaa ja käsittelyä koskeva sääntely on yhteensopivaa EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa. Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaan käsittely on lainmukaista, jos käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen veloitteen noudattamiseksi tai yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Lunastuslain mukaisissa lupamenettelyissä on kyse tällaisista tilanteista.

Kuulutuslainsäädännön uudistamista koskeneen hallituksen esityksen (HE 239/2018 vp s. 29) mukaan viranomaisen oikeutta käsitellä henkilötietoja yleisessä tietoverkossa arvioidaan tietosuoja-asetukseen sisältyvien henkilötietojen käsittelyä koskevien yleisten periaatteiden mukaisesti. Tietosuoja-asetuksen mukaan henkilötiedolla tarkoitetaan kaikkia tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön liittyviä tietoja. Lunastuslupamenettelyn hakemusasiakirjat ja asiassa annettava päätös sisältävät henkilötietoina pidettävä tietoja, kuten kiinteistötunnuksen, kiinteistön nimen ja omistajatahon. Näiden käsittelyyn sovellettaisiin hallintolain julkista kuulutusta ja henkilötietojen suojaa koskevia 62 a ja 62 b §:ää.

Yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta on olennaista, että tiedot saatetaan julkisiksi yleisessä tietoverkossa vain, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu (PeVL 63/2014 vp). Tästä säädetään nimenomaisesti hallintolain 62 b §:ssä. Hallintolain 62 §:n mukaisessa ilmoituksessa ja 62 a §:n mukaisessa kuulutuksessa sekä kuulutettavissa asiakirjoissa saadaan julkaista ainoastaan sellaiset tiedot, jotka eivät ole muun lain perusteella salassa pidettäviä.

Perustuslakivaliokunnan mukaan tietoverkossa julkaistavissa asiakirjoissa saadaan julkaista ainoastaan tiedonsaannin kannalta välttämättömät henkilötiedot (PeVL 63/2014 vp). Asiakirjan nähtäville asettamista koskevassa ilmoituksessa sekä julkisessa kuulutuksessa ja kuulutettavassa asiakirjassa saataisiin siten julkaista julkisistakin henkilötiedoista ainoastaan tiedonsaannin kannalta välttämättömät henkilötiedot. Lunastuslain mukaisissa asioissa tällaisina tietoina

on pidettävä kiinteistön kiinteistötunnusta, sen nimeä ja omistajatahoa. Ilmoituksen ja kuulutuksen nähtävillä pitoajan päätyttyä päättyisi myös viranomaisen peruste ja tarve henkilötiedon käsittelemiseen yleisessä tietoverkossa. Henkilötiedot olisi hallintolain 62 b §:n mukaisesti poistettava yleisestä tietoverkosta viranomaisen verkkosivuilta nähtävilläpitoajan päätyttyä.

12.3 Vastuu ympäristöstä

Perustuslain 20 §:n 1 momentin mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Ympäristöperusoikeuden oikeudellinen merkitys on säätämisaikojen ja silloin esitettyjen julistuksenomaisuuteen viittaavien perustelujen jälkeen vahvistunut. Perustuslain 20 § ilmaisee ihmisten kaikinpuolisen vastuun sellaisesta taloudellisen ja yhteiskunnallisen toiminnan lähtökohdasta, joka turvaa elollisen ja elottoman luonnon monimuotoisuuden säilymistä. Säännöksen piiriin kuuluvat sekä ympäristön tuhoutumisen tai pilaantumisen estäminen kuten myös aktiiviset luonnolle suotuisat toimet.

Lunastuslaissa ei säädetä hankkeen toteuttamisedellytyksistä tai toteuttamistavasta, vaan hankkeen toteuttamiseksi tarpeellisten alueiden ja oikeuksien hankkimisesta. Kuitenkin niissä tilanteissa, joissa hanke ei edellytä muun lainsäädännön mukaista lupaa, lunastuslupamenettely muodostaa kansalaisten ja muiden tahojen osallistumisoikeuksille puitekehikon ja samalla lunastuslupaharkinta saa hankelupaharkinnalle tunnusomaisia piirteitä.

Perustuslain 20 §:n 2 momentissa säädetään julkiselle vallalle velvoite pyrkiä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöön koskevaan päätöksentekoon. Tämä säännös on tarkoitettu vaikuttamaan ensisijaisesti lainsäätäjän ja muiden norminantajien toimintaan (HE 309/1993 vp, s. 66/II). Viranomaisen velvollisuutta varata muille kuin lunastusrelaatiossa oleville tahoille tilaisuus lausua käsityksensä lunastuslupahakemuksesta voidaan nykyisen lunastuslain puitteissa pitää epäselvänä muiden hankkeiden kuin voimansiirtolinjan, maakaasuputken tai näihin verrattavissa olevan hankkeen osalta. Näiden hanketyyppien osalta viranomaisen velvollisuudesta kuulla muita tahoja on säädetty nimenomaisesti lunastuslupalain 4 a §:ssä.

Edellä mainituilla perusteilla lunastuslain 8 §:n 3 momentissa esitetään säädettäväksi, että viranomaisen tulisi varata myös muille kuin kiinteän omaisuuden omistajalle ja käyttöoikeuden haltijalle tilaisuus ilmaista mielipiteensä hakemuksesta. Tutkimuslupa-asiassa ja käyttötarkoituksen muuttamisesta koskevassa asiassa annettavan ratkaisun vaikutukset rajoittavat asianosaihin, eikä kuultavien piiriin esitetä tehtäväksi muutoksia.

12.4 Oikeusturva

Kiinteän omaisuuden lunastamisessa on kyse perustuslailla turvatun omaisuudensuojan ytimeen kohdistuvasta toiminnasta perustuslain 15 §:n 2 momentin pakkolunastusvarauman puitteissa. Luovuttajan oikeusturvaan lunastusmenettelyn eri vaiheissa on siten kiinnitettävä erityistä huomiota.

Ehdotetun 8 §:n 1 momentin mukaan lunastuslupahakemus on annettava tiedoksi lunastettavan kiinteän omaisuuden omistajalle ja käyttöoikeuden haltijalle todisteellisena tiedoksiannon, jollei hakija näytä heidän kirjallisesti suostuneen lunastukseen. Lunastusmenettely saattaa johtaa omistusoikeuden lunastamiseen tai merkittävään käyttöoikeuden rajoittamiseen, minkä vuoksi asianosaisen tulee saada luotettavasti tieto vireillä olevasta lupahakemuksesta. Kiinteistöjen yhteisten alueiden osalta ja yhteisten erityisten etuuskien osalta tiedoksiannon tapa riippuisi siitä, onko osakaskunta järjestäytynyt. Järjestäytyneelle osakaskunnalle asia annetaan yhteisalueain 26 §:n mukaisesti ja järjestäytymättömälle osakaskunnalle lakiehdotuksen 8 §:n 2

momentin mukaan julkisella kuulutuksella. Julkinen kuulutus on tarpeen asian tiedoksi antamiseksi myös sellaisille asianosaisille, joiden yhteystietoja ei ole saatavilla tai joita ei tunneta.

Nauhamaaisissa hankkeissa, joissa asianosaisia saattaa olla useita satoja, todisteellinen tiedoksi-antomenettely saattaa osoittautua huomattavan työlääksi ja kustannuksiltaan kalliiksi. Tällaisia tilanteita koskevan 8 a §:n mukaan lupahakemus voitaisiin antaa tiedoksi julkisella kuulutuksella sekä järjestämällä asianomaisessa kunnassa kuulemistilaisuus. Tieto kuulemistilaisuuden järjestämisestä julkaistaisiin yleistiedoksiannona, minkä lisäksi tiedossa oleville asianosaisille lähetettäisiin kutsu kuulemistilaisuuteen tavallisena tiedoksiannona. Säännös vastaisi nykyisen lunastuslain 9 §:n mukaista menettelyä, ja olisi vaihtoehtoinen 8 §:n mukaiselle menettelylle.

Lunastuslupa-asian päätös annetaan voimassaolevan lain 10 §:n 3 momentin ja 9 §:n 1 momentin mukaan tiedoksi todisteellisesti. Todisteellisen tiedoksiannon vaatimuksesta ehdotetaan poikettavaksi nauhamaisia hankkeita koskevan päätöksen tiedoksiannon osalta (lakiehdotuksen 10 a §:n 2 momentti). Ehdotus olisi yhdenmukainen hakemusasiakirjojen tiedoksiannosta koskevan 8 a §:n menettelyn kanssa. Lupa-asiassa annetun päätöksen tiedoksiannosta koskevaa menettelyä sovelletaan lunastuslain 72 d §:n nojalla myös käyttötarkoituksen muuttamista koskevaan asiaan.

Hankkeesta vastaavalle voidaan lunastuslain 84 §:n nojalla myöntää ennen lunastuksen toimeenpanoa lupa lunastuksen kohteeksi aiotun alueen tutkimiseen. Tutkimustyössä ei toisen oikeuteen saa puuttua enempää kuin tutkimuksen tuloksen saavuttamiseksi on välttämätöntä, eikä omistajalle tai oikeudenhaltijalle saa aiheuttaa tarpeetonta häiriötä. Kyse ei ole valtiosääntöoikeudellisesta pakkolunastuksesta, eikä tutkimustoiminnan sallimiseen liitty vastaavanlaista korostettua oikeussuojan tarvetta kuin lunastukseen. Tutkimuslupahakemus ja asiassa annettu päätös voidaan sen vuoksi antaa tiedoksi tavallisena tiedoksiannona niille asianosaisille, joiden osoite on tiedossa, ja muille yleistiedoksiannona. Tutkimustyön aloittamisesta ilmoitettaisiin ennakoon tavallisena tiedoksiannona sekä yleistiedoksiannolla (ehdotuksen 85 §).

12.5 Lunastuslupa-asian ratkaiseminen osin lunastustoimituksessa

Lunastuslupa-asian ratkaisee lunastuslain 5 §:n 2 momentin perusteella joko valtioneuvosto tai Maanmittauslaitos. Lunastuslupaviranomaisen on lähtökohtaisesti ratkaistava hakemus kaikilta osin, mikä saattaa eräissä tilanteissa muodostua haastavaksi. Esimerkiksi voimansiirtolinjan lunastuslupa-asiaa ratkaistaessa eivät yksittäisten tukipylväiden tarkat sijainnit ole välttämättä vielä lopullisesti tiedossa. Vastaavasti lunastuksen kohdistuessa suureen joukkoon kiinteistöjä, saattavat yksittäisten kiinteistöjen tiedot olla puutteellisia. Tämän vuoksi lain 10 §:ssä esitetään voimassaolevan lain tavoin säädettäväksi, että nauhamaisissa hankkeissa lunastuksen kohde voitaisiin eräissä tilanteissa jättää lunastustoimituksessa määrättäväksi.

Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään etenkin perusoikeuskytkentäisen sääntelyn yhteydessä pitänyt välttämättömänä, että toimivaltainen viranomaisen ilmenee laista yksiselitteisesti (PeVL 21/2001 vp, s. 4/I) tai muuten täsmällisesti (PeVL 47/2001 vp, s. 3/II) tai että ainakin viranomaisten toimivaltasuhteiden lähtökohdat (PeVL 45/2001 vp, s. 5/I) samoin kuin toimivallan siirtämisen edellytykset ilmenevät laista riittävän täsmällisesti (PeVL 7/2001 vp, s. 4/II; PeVL 11/2002 vp, s. 6, PeVL 52/2001 vp, s. 5, PeVL 47/2002 vp, s. 4–5, PeVL 65/2002 vp, s. 4/II). Viranomaiselle ei siten voida lailla antaa täysin rajoituksetonta valtuutta siirtää tehtäviään tai toimivaltaansa toiselle viranomaiselle.

Toimivallan siirto voisi koskea yksittäisen lunastuslupahakemuksen yksityiskohtia. Toimivaltaa ei voida siirtää lunastuslupaharkinnan kannalta keskeisten kysymysten osalta, eikä lunastustoimikunta voi päätyä lunastuslupaviranomaisen päätöksestä poikkeavaan ratkaisuun. Kyse

HE 71/2022 vp

saattaa kuitenkin olla esimerkiksi siitä, ulottuuko lunastus tietylle kiinteistölle tai millainen käyttöoikeuden rajoitus yksittäiseen kiinteistöön kohdistuu.

Siirrettyä toimivaltaa käyttäisi lunastustoimikunta, jonka on ratkaistava asia lunastuslupaharkinnan aineellisia säännöksiä soveltaen. Lunastustoimikunnan kokoonpanoa on, ottaen huomioon muut lunastustoimikunnalle kuuluvat tehtävät ja toimitusmenettelyssä ratkaistavat kysymykset, pidettävä riittävänä tämänkaltaisten, lunastuslupahakemuksen yksityiskohtia koskevien kysymysten ratkaisemiseksi. Lunastustoimikunta voi lisäksi hankkia lisäselvitystä, jos asian ratkaiseminen sitä edellyttää. Kun otetaan huomioon, että lunastustoimikunnan tekemien päätösten lainmukaisuus voidaan muutoksenhaulla saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi, ei lunastuslupasian osittaiseen ratkaisemiseen lunastustoimituksessa voida katsoa liittyvän ongelmia. Vertailun vuoksi on vielä todettava, että lunastamisen edellytyksistä päätetään toimitustyyppisissä menettelyissä kiinteistönmuodostamislain puitteissa muun muassa vesijätön (60 §), muun yhteisen maa-alueen kuin yhteismetsän (61 §), ulkopalstan (61 a §) ja tontinosan (62 §) osalta.

Edellä esitetyillä perusteilla lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksityksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) 5 §:n 2 momentti, 8–10 §, 72 d §:n 2 momentti, 76 §:n 3 momentti ja 85 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 5 §:n 2 momentti sekä 9 ja 10 § laissa 264/2017, 8 § laissa 1110/1982, 72 d §:n 2 momentti laissa 908/2013, 76 §:n 3 momentti laissa 1433/2001 ja 85 §:n 1 momentti laissa 917/2011, sekä
lisätään lakiin uusi 8 a ja 10 a §, seuraavasti:

5 §

Jos lunastuslupaa haetaan 8 a §:n 1 momentissa tarkoitettua yritystä varten ja jos lunastusluvan antamista ei vastusteta tai kysymys on yleisen ja yksityisen edun kannalta vähemmän tärkeästä lunastuksesta, lunastuslupaa koskevan hakemuksen ratkaisee Maanmittauslaitos.

8 §

Lupaviranomaisen on annettava lunastuslupahakemus tiedoksi lunastettavan kiinteän omaisuuden omistajille ja käyttöoikeuden haltijoille todisteellisena tiedoksiantona, jollei hakija näytä heidän kirjallisesti suostuneen lunastukseen. Mikäli hakemuskirjat ovat niin laajat taikka kuuluttavien suuren lukumäärän vuoksi tai muutoin sellaiset, että niiden kaikkien lähettäminen kuuluttaville tuottaa kohtuuttomia vaikeuksia, tiedoksiantoon on liitettävä ilmoitus puuttuvista asiakirjoista sekä siitä, missä ja milloin ne ovat nähtävillä.

Kiinteistöjen yhteisen alueen ja yhteisen erityisen etuuden järjestäytymättömälle osakaskunnalle ja muille kuin 1 momentissa tarkoitetuille tahoille lunastuslupahakemus on annettava tiedoksi julkisella kuulutuksella. Kuulutuksesta on käytävä ilmi, sen lisäksi mitä hallintolaissa (434/2003) säädetään, mitä muistutuksia tehtäessä ja mielipiteitä ilmaistaessa on noudatettava. Tieto kuulutuksesta on julkaistava viipymättä kunnassa, jonka alueelle hakemuksessa tarkoitettu hanke sijoittuu tai sen vaikutukset ulottuvat.

Lupaviranomaisen on varattava hakemuksen kohteena olevan kiinteän omaisuuden omistajille ja käyttöoikeuden haltijoille tilaisuus tehdä muistutus hakemuksesta määräajassa, jonka tulee olla vähintään 30 päivää ja joka saa olla enintään 60 päivää lupahakemuksen tiedoksisaannista. Muille tahoille on varattava tilaisuus ilmaista mielipiteensä hakemuksesta sanotussa määräajassa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kuulutuksen sisällöstä.

8 a §

Voimansiirtolinjaa, maakaasuverkostoa tai muuta näihin verrattavaa hanketta koskeva lunastuslupahakemus voidaan 8 §:n 1 momentin estämättä antaa tiedoksi lupahakemuksen kohteena olevan kiinteän omaisuuden omistajille ja käyttöoikeuden haltijoille julkisella kuulutuksella noudattaen, mitä mainitun pykälän 2 momentissa säädetään, ja järjestämällä hankkeen sijaintipaikan kunnassa asianosaisten kuulemistilaisuus. Jos hakemuksessa tarkoitettu hanke koskee

jonkin kunnan aluetta vain vähäiseltä osin, voidaan tällaisessa kunnassa kuuleminen järjestää toisessa kunnassa järjestettävässä kokouksessa.

Kuulemistilaisuuden järjestämisestä on ilmoitettava vähintään 14 vuorokautta ennen tilaisuutta yleistiedoksiantona. Tieto ilmoituksesta on lisäksi julkaistava kunnassa, jonka aluetta hakemus koskee. Kutsu kuulemistilaisuuteen on lisäksi lähetettävä tiedossa oleville lupahakemuksen kohteena olevan kiinteän omaisuuden omistajille ja käyttöoikeuden haltijoille tavallisena tiedoksiantona viimeistään 21 vuorokautta ennen tilaisuutta.

Kuulemistilaisuudessa on pidettävä pöytäkirjaa kuultavien lausumista. Lunastettavan kiinteän omaisuuden omistajat ja käyttöoikeuden haltijat voivat toimittaa lausumansa merkittäviksi pöytäkirjaan 30 vuorokauden kuluessa kuulemistilaisuuden päättymisestä.

9 §

Lupaviranomaisen on varattava tilaisuus lausunnon antamiseen sille kunnalle, jonka alueelle hanke sijoittuu tai jonka alueella hankkeen vaikutukset ilmenevät. Jos hankkeella on seudullista merkitystä, on tilaisuus varattava myös maakunnan liitolle ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle on varattava tilaisuus lausunnon antamiseen myös, jos hankkeella on ympäristönsuojelun kannalta huomattava merkitys.

10 §

Lunastusluvassa on yksilöitävä lunastuksen kohde. Lunastuksen kohde voidaan kuitenkin vähemmän tärkeiltä osiltaan jättää lunastustoimituksessa määrättäväksi, jos lunastus tapahtuu voimansiirtolinjan, maakaasuverkoston tai muun näihin verrattavan hankkeen rakentamista varten ja lunastuksen kohteen yleispiirteistä osoittamista voidaan pitää lunastuslupaa annettaessa riittävänä.

Lunastuslupa-asiaa koskevassa päätöksessä on selostettava hakemuksen tarkoitus tai liitettävä hakemus tarpeellisilta osin päätökseen. Jos lunastuslupahakemus koskee ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa tarkoitettua hanketta, päätökseen on sisällytettävä yhteysviranomaisen tekemä perusteltu päätelmä, tiedot yleisön osallistumisesta ja yhteenveto mainitun lain 20 ja 29 §:n mukaisten kuulemisten tuloksista. Päätöksestä on käytävä ilmi, miten lunastuslupahakemuksesta annetut lausunnot ja mielipiteet, yhteysviranomaisen perusteltu päätelmä ja mahdolliset ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 29 §:ssä tarkoitettut, valtioiden rajat ylittäviin vaikutuksiin liittyvät kansainvälistä kuulemistä koskevat asiakirjat on otettu huomioon.

10 a §

Päätös lunastuslupa-asiaassa on annettava todisteellisesti tiedoksi hakijalle sekä hakemuksen kohteena olevan kiinteän omaisuuden omistajille sekä käyttöoikeuden haltijoille. Edellä 9 §:ssä tarkoitetuille tahoille päätös annetaan tiedoksi tavallisena tiedoksiantona. Kiinteistöjen yhteisen alueen ja yhteisen erityisen etuuden järjestäytymättömälle osakaskunnalle sekä muille tahoille päätös annetaan tiedoksi julkisella kuulutuksella.

Edellä 8 a §:ssä tarkoitettu voimansiirtolinjaa, maakaasuverkostoa tai muuta näihin verrattavaa hanketta koskeva päätös annetaan tiedoksi julkisella kuulutuksella. Päätöksen antamisesta on lisäksi lähetettävä tieto lunastettavan kiinteän omaisuuden omistajille ja käyttöoikeuden haltijoille sekä 9 §:ssä tarkoitetuille tahoille.

Lunastusluvan myöntäneen viranomaisen on ilmoitettava viipymättä lunastuslupaa koskevasta päätöksestä Maanmittauslaitokselle.

72 d §

Maanmittauslaitoksen on ennen 1 momentissa tarkoitetun päätöksen tekemistä varattava niille, joiden oikeutta asia koskee, tilaisuus antaa määräajassa lausuntonsa hakemuksesta. Tähän kuulemiseen sovelletaan, mitä 8, 8 a ja 9 §:ssä säädetään. Päätöksestä, jolla käyttötarkoitusta on muutettu, Maanmittauslaitoksen on viipymättä annettava tieto 10 a §:ssä säädettyssä järjestyksessä hakijan lisäksi asianomaisille alueen omistajille ja oikeudenhaltijoille.

76 §

Jos harkitaan syytä siihen olevan, ennen luvan myöntämistä on noudatettava 8, 8 a ja 9 §:n säännöksiä.

85 §

Tutkimusluvan myöntämisestä on annettava asianosaisille tieto noudattaen 84 §:n 2 momentin säännöksiä. Kappale päätöksestä on lisäksi toimitettava sille, joka on tätä pyytänyt. Tutkimuksesta on vähintään seitsemän päivää ennen sen aloittamista annettava tavallisena tiedoksiantona tieto niille kiinteän omaisuuden omistajille ja käyttöoikeuden haltijoille, joiden osoite tiedetään, ja muille yleistiedoksiantona.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa hallintoviranomaisessa vireillä olevaan tutkimuslupa-asiaan, lunnastuslupa-asiaan ja käyttötarkoituksen muuttamista koskevaan asiaan sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Jos muutoksenhakutuomioistuin kumoaa päätöksen, johon on sovellettava tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä ja palauttaa asian kokonaisuudessaan uudelleen käsiteltäväksi, asia käsitellään ja ratkaistaan tämän lain säännösten mukaisesti.

Helsingissä 12.5.2022

Pääministeri

Sanna Marin

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson

Laki

kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) 5 §:n 2 momentti, 8–10 §, 72 d §:n 2 momentti, 76 §:n 3 momentti ja 85 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 5 §:n 2 momentti sekä 9 ja 10 § laissa 264/2017, 8 § laissa 1110/1982, 72 d §:n 2 momentti laissa 908/2013, 76 §:n 3 momentti laissa 1433/2001 ja 85 §:n 1 momentti laissa 917/2011, sekä
lisätään lakiin uusi 8 a ja 10 a §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

5 §

Jos lunastuslupaa haetaan 9 §:n 4 momentissa tarkoitettua yritystä varten ja jos lunastusluvan antamista ei vastusteta tai kysymys on yleisen ja yksityisen edun kannalta vähemmän tärkeästä lunastuksesta, lunastuslupaa koskevan hakemuksen ratkaisee Maanmittauslaitos.

Jos lunastuslupaa haetaan 8 a §:n 1 momentissa tarkoitettua yritystä varten ja jos lunastusluvan antamista ei vastusteta tai kysymys on yleisen ja yksityisen edun kannalta vähemmän tärkeästä lunastuksesta, lunastuslupaa koskevan hakemuksen ratkaisee Maanmittauslaitos.

8 §

8 §

Lunastettavan kiinteän omaisuuden omistajalle ja käyttöoikeuden haltijalle on, jollei hakija näytä heidän kirjallisesti suostuneen lunastukseen, ennen lunastusluvan antamista varattava tilaisuus antaa määräajassa lausuntonsa asiasta. Määräaikaa ei saa asettaa 30 päivää lyhyemmäksi eikä 60 päivää pitemmäksi hakemuksen tiedoksiannosta lukien.

Lupaviranomaisen on annettava lunastuslupahakemus tiedoksi lunastettavan kiinteän omaisuuden omistajille ja käyttöoikeuden haltijoille todisteellisena tiedoksiannona, jollei hakija näytä heidän kirjallisesti suostuneen lunastukseen. Mikäli hakemuskirjat ovat niin laajat taikka kuultavien suuren lukumäärän vuoksi tai muutoin sellaiset, että niiden kaikkien lähettäminen kuultaville tuottaa kohtuuttomia vaikeuksia, tiedoksiantoon on liitettävä ilmoitus puuttuvista asiakirjoista sekä siitä, missä ja milloin ne ovat nähtävillä.

Asianomaiselle kunnalle sekä, jos hankkeella on seudullista merkitystä, maakunnan liitolle ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristö-

Kiinteistöjen yhteisen alueen ja yhteisen erityisen etuuden järjestäytymättömälle osakunnalle ja muille kuin 1 momentissa tarkoi-

Voimassa oleva laki

keskukselle on varattava 1 momentissa tarkoitettu tilaisuus. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle on varattava vastaava tilaisuus myös, jos hankkeella on ympäristönsuojelun kannalta huomattava merkitys.

Ehdotus

tetuille tahoille lunastuslupahakemus on annettava tiedoksi julkisella kuulutuksella. Kuulutuksesta on käytävä ilmi, sen lisäksi mitä hallintolaissa (434/2003) säädetään, mitä muistutuksia tehtäessä ja mielipiteitä ilmaistaessa on noudatettava. Tieto kuulutuksesta on julkaistava viipymättä kunnassa, jonka alueelle hakemuksessa tarkoitettu hanke sijoittuu tai sen vaikutukset ulottuvat.

Lupaviranomaisen on varattava hakemuksen kohteena olevan kiinteän omaisuuden omistajille ja käyttöoikeuden haltijoille tilaisuus tehdä muistutus hakemuksesta määräajassa, jonka tulee olla vähintään 30 päivää ja joka saa olla enintään 60 päivää lupahakemuksen tiedoksisaannista. Muille tahoille on varattava tilaisuus ilmaista mielipiteensä hakemuksesta sanotussa määräajassa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kuulutuksen sisällöstä.

8 a §

Voimansiirtolinjaa, maakaasuverkostoa tai muuta näihin verrattavaa hanketta koskeva lunastuslupahakemus voidaan 8 §:n 1 momentin estämättä antaa tiedoksi lupahakemuksen kohteena olevan kiinteän omaisuuden omistajille ja käyttöoikeuden haltijoille julkisella kuulutuksella noudattaen, mitä mainitun pykälän 2 momentissa säädetään, ja järjestämällä hankkeen sijaintipaikan kunnassa asianaisten kuulemistilaisuus. Jos hakemuksessa tarkoitettu hanke koskee jonkin kunnan aluetta vain vähäiseltä osin, voidaan tällaisessa kunnassa kuuleminen järjestää toisessa kunnassa järjestettävässä kokouksessa.

Kuulemistilaisuuden järjestämisestä on ilmoitettava vähintään 14 vuorokautta ennen tilaisuutta yleistiedoksiantona. Tieto ilmoituksesta on lisäksi julkaistava kunnassa, jonka aluetta hakemus koskee. Kutsu kuulemistilaisuuteen on lisäksi lähetettävä tiedossa oleville lupahakemuksen kohteena olevan kiinteän omaisuuden omistajille ja käyttöoikeuden haltijoille tavallisena tiedoksiantona viimeistään 21 vuorokautta ennen tilaisuutta.

Kuulemistilaisuudessa on pidettävä pöytäkirjaa kuultavien lausumista. Lunastettavan

Voimassa oleva laki

Ehdotus

kiinteän omaisuuden omistajat ja käyttöoikeuden haltijat voivat toimittaa lausumansa merkittäviksi pöytäkirjaan 30 vuorokauden kuluessa kuulemistilaisuuden päättymisestä.

9 §

9 §

Hakemuskirjat ja ilmoitus lausunnon antamista varten asetetusta määräajasta annetaan tiedoksi omistajalle ja haltijalle todisteellisenä tiedoksiäntona, sekä 8 §:n 2 momentissa tarkoitettulle kuultavalle tavallisena tiedoksiäntona siten kuin hallintolaissa (434/2003) säädetään. Tiedoksiänto muille kuin edellä mainituille toimitetaan julkisella kuulutuksella kunnan ilmoitustaululla siten kuin siitä erikseen säädetään. Jos lunastuslupahakemus koskee hanketta, johon sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia, kuulutus on julkaistava lisäksi kunnan internetsivuilla.

Mikäli hakemuskirjat ovat niin laajat taikka kuultavien suuren lukumäärän vuoksi tai muutoin sellaiset, että niiden kaikkien luovuttaminen kuultavalle tuottaa kohtuuttomia vaikeuksia, tiedoksiäntoon on liitettävä ilmoitus puuttuvista asiakirjoista sekä siitä, missä ja milloin ne ovat asianomaisessa kunnassa nähtävissä.

Jos lunastus koskee 7 §:n 3 momentissa tarkoitettua omaisuutta, tiedoksiänto toimitetaan yhteismetsän, muun yhteisen alueen ja yhteisen erityisen etuuden osakkaiden muodostamalle osakaskunnalle noudattaen, mitä siitä erikseen säädetään.

Jos lunastus tapahtuu voimansiirtolinjan, maakaasuverkoston tai muun näihin verrattavan yrityksen rakentamista varten, voidaan kiinteän omaisuuden omistajien ja käyttöoikeuden haltijoiden kuuleminen järjestää siten, että hakija varaa niille omistajille ja haltijoille, joiden etua ja oikeutta asia koskee, mahdollisuuden lausua mielipiteensä hankkeesta kussakin kunnassa järjestettävässä kokouksessa. Jos hakemuksessa tarkoitettu yritys koskee jonkin kunnan aluetta vain vähäiseltä osin, voidaan tällaisessa kunnassa sijaitsevan kiinteän omaisuuden omistajien ja käyttöoikeuden haltijoiden kuuleminen kuitenkin

Lupaviranomaisen on varattava tilaisuus lausunnon antamiseen sille kunnalle, jonka alueelle hanke sijoittuu tai jonka alueella hankkeen vaikutukset ilmenevät. Jos hankkeella on seudullista merkitystä, on tilaisuus varattava myös maakunnan liitolle ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle on varattava tilaisuus lausunnon antamiseen myös, jos hankkeella on ympäristönsuojelun kannalta huomattava merkitys.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

järjestää samalla kertaa toisessa kunnassa järjestettävässä kokouksessa. Kokouksesta on annettava tieto kussakin kunnassa sillä tavoin kuin kunnalliset ilmoitukset kunnassa julkaistaan. Kokouksen pöytäkirja on liitettävä lunastushakemukseen. Kuultavalle, joka haluaa liittää kirjallisen lausumansa pöytäkirjaan, on varattava siihen mahdollisuus kokouksessa, tai jos hän sitä vaatii, kokouksen jälkeen määräajassa, joka ei saa olla 14 päivää lyhyempi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kuulutuksen sisällöstä.

10 §

Lunastusluvassa on mainittava, mitä omaisuutta lunastus koskee. Lunastuksen kohde voidaan kuitenkin vähemmän tärkeiltä osiltaan jättää lunastustoimituksessa määrättäväksi, kun lunastamalla hankitaan oikeus 9 §:n 4 momentissa tarkoitettua yritystä varten tarvittaviin alueisiin ja lunastuksen kohteen yleispiirteistä osoittamista voidaan pitää lunastuslupaa annettaessa riittävänä.

Lunastuslupaa koskevassa päätöksessä on selostettava hakemuksen tarkoitus tai liitettävä hakemus tarpeellisilta osin päätökseen. Jos lunastuslupahakemus koskee ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa tarkoitettua hanketta, päätökseen on sisällytettävä yhteysviranomaisen tekemä perusteltu päätelmä, tiedot yleisön osallistumisesta ja yhteenveto mainitun lain 20 ja 29 §:n mukaisten kuulemisten tuloksista. Päätöksestä on käytävä ilmi, miten lunastuslupahakemuksesta annetut lausunnot ja mielipiteet, yhteysviranomaisen perusteltu päätelmä ja mahdolliset ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 29 §:ssä tarkoitettut, valtioiden rajat ylittäviin vaikutuksiin liittyvät kansainvälistä kuulemista koskevat asiakirjat on otettu huomioon.

Lunastuslupaa koskevasta päätöksestä on viipymättä annettava tieto 9 §:n 1 momentissa säädetyssä järjestyksessä niille, joita 8 §:n mukaan on kuultava, ja hakijalle. Kun lunastusluvasta on antanut valtioneuvosto, lunastus-

10 §

Lunastusluvassa on yksilöitävä lunastuksen kohde. Lunastuksen kohde voidaan kuitenkin vähemmän tärkeiltä osiltaan jättää lunastustoimituksessa määrättäväksi, jos lunastus tapahtuu voimansiirtolinjan, maakaasuverkoston tai muun näihin verrattavan hankkeen rakentamista varten ja lunastuksen kohteen yleispiirteistä osoittamista voidaan pitää lunastuslupaa annettaessa riittävänä.

Lunastuslupa-asiaa koskevassa päätöksessä on selostettava hakemuksen tarkoitus tai liitettävä hakemus tarpeellisilta osin päätökseen. Jos lunastuslupahakemus koskee ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa tarkoitettua hanketta, päätökseen on sisällytettävä yhteysviranomaisen tekemä perusteltu päätelmä, tiedot yleisön osallistumisesta ja yhteenveto mainitun lain 20 ja 29 §:n mukaisten kuulemisten tuloksista. Päätöksestä on käytävä ilmi, miten lunastuslupahakemuksesta annetut lausunnot ja mielipiteet, yhteysviranomaisen perusteltu päätelmä ja mahdolliset ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 29 §:ssä tarkoitettut, valtioiden rajat ylittäviin vaikutuksiin liittyvät kansainvälistä kuulemista koskevat asiakirjat on otettu huomioon.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

lupaa koskevasta päätöksestä on lisäksi viipymättä annettava tieto Maanmittauslaitokselle, jolle on samalla toimitettava kappaleet hakemuskirjoista.

Kirjaamisviranomaiselle tehtävästä ilmoituksesta säädetään 77 §:ssä.

10 a §

Päätös lunastushupa-asiassa on annettava todisteellisesti tiedoksi hakijalle sekä hakemuksen kohteena olevan kiinteän omaisuuden omistajille sekä käyttöoikeuden haltijoille. Edellä 9 §:ssä tarkoitetuille tahoille päätös annetaan tiedoksi tavallisena tiedoksiantona. Kiinteistöjen yhteisen alueen ja yhteisen erityisen etuuden järjestäytymättömälle osakunnalle sekä muille tahoille päätös annetaan tiedoksi julkisella kuulutuksella.

Edellä 8 a §:ssä tarkoitettu voimansiirtolinjaa, maakaasuverkostoa tai muuta näihin verrattavaa hanketta koskeva päätös annetaan tiedoksi julkisella kuulutuksella. Päätöksen antamisesta on lisäksi lähetettävä tieto lunastettavan kiinteän omaisuuden omistajille ja käyttöoikeuden haltijoille sekä 9 §:ssä tarkoitetuille tahoille.

Lunastushuvan myöntäneen viranomaisen on ilmoitettava viipymättä lunastushupaa koskevasta päätöksestä Maanmittauslaitokselle.

72 d §

72 d §

Maanmittauslaitoksen on ennen 1 momentissa tarkoitettun päätöksen tekemistä varattava niille, joiden oikeutta asia koskee, tilaisuus antaa määräajassa lausuntonsa hakemuksesta. Tähän kuulemiseen sovelletaan, mitä 8 ja 9 §:ssä säädetään. Päätöksestä, jolla käyttötarkoitusta on muutettu, Maanmittauslaitoksen on viipymättä annettava tieto 9 §:n 1 momentissa säädettyssä järjestyksessä hakijan lisäksi asianomaisille alueen omistajille ja oikeudenhaltijoille. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus.

Maanmittauslaitoksen on ennen 1 momentissa tarkoitettun päätöksen tekemistä varattava niille, joiden oikeutta asia koskee, tilaisuus antaa määräajassa lausuntonsa hakemuksesta. Tähän kuulemiseen sovelletaan, mitä 8, 8 a ja 9 §:ssä säädetään. Päätöksestä, jolla käyttötarkoitusta on muutettu, Maanmittauslaitoksen on viipymättä annettava tieto 10 a §:ssä säädettyssä järjestyksessä hakijan lisäksi asianomaisille alueen omistajille ja oikeudenhaltijoille.

76 §

76 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Milloin harkitaan syytä siihen olevan, ennen luvan myöntämistä on noudatettava 8 ja 9 §:n säännöksiä.

85 §

Tutkimusluvan myöntämisestä on annettava asianosaisille tieto noudattaen vastaavasti 84 §:n 2 momentin säännöksiä. Kappale päätöksestä on lisäksi toimitettava sille, joka on tätä pyytänyt. Tutkimuksesta on vähintään seitsemän päivää ennen sen aloittamista annettava tavallisena tiedoksiantona tieto niille kiinteän omaisuuden omistajille ja käyttöoikeuden haltijoille, joiden osoite tiedetään, ja muille yleistiedoksiantona 9 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla.

Jos harkitaan syytä siihen olevan, ennen luvan myöntämistä on noudatettava 8, 8 a ja 9 §:n säännöksiä.

85 §

Tutkimusluvan myöntämisestä on annettava asianosaisille tieto noudattaen 84 §:n 2 momentin säännöksiä. Kappale päätöksestä on lisäksi toimitettava sille, joka on tätä pyytänyt. Tutkimuksesta on vähintään seitsemän päivää ennen sen aloittamista annettava tavallisena tiedoksiantona tieto niille kiinteän omaisuuden omistajille ja käyttöoikeuden haltijoille, joiden osoite tiedetään, ja muille yleistiedoksiantona.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Tämän lain voimaan tullessa hallintoviranomaisessa vireillä olevaan tutkimuslupa-asiaan, lunastuslupa-asiaan ja käyttötarkoituksen muuttamista koskevaan asiaan sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Jos muutoksenhakutuomioistuin kumoaa päätöksen, johon on sovellettava tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä ja palauttaa asian kokonaisuudessaan uudelleen käsiteltäväksi, asia käsitellään ja ratkaistaan tämän lain säännösten mukaisesti.
